

ОБРАЗАЦ 5

**ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ И ПОСЛОВНЕ
ИНФОРМАТИЧАРЕ - СИРМИЈУМ**

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ЗАВРШНОГ МАСТЕР
РАДА**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију:</p> <p>Н.С. Веће високе школе за образовање васпитача и пословних информатичара „Сирмијум“ у Сремској Митровици, 28.05.2024. године</p>
<p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, и назив високе школе струковних студија и установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Маја Цвијетић, професор струковних студија, Страни језик, Висока школа струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре - Сирмијум</p> <p>др Марта Дедај, Професор струковних студија, Педагошка група предмета, Висока школа струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре – Сирмијум</p> <p>Јелена Видановић, мастер васпитач, директор предшколске установе ДУ „Дечија радост“ Ириг</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Александра (ГОРАН) Вуковић</p>
<p>2. Датум рођења, општина, Република: 22. 11. 1999, Сремска Митровица, Република Србија</p>
<p>3. Година уписа на мастер струковне студије, студијски програм: Школска 2021/2022. на мастер струковне студије, струковни мастер васпитач</p>

III НАСЛОВ ЗАВРШНОГ РАДА

МОДЕЛИ ИНСТИТУАЛИЗАЦИЈЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА У ПРЕДШКОЛСКОЈ
УСТАНОВИ

IV ПРЕГЛЕД ЗАВРШНОГ РАДА:

Навести структуру и кратак садржај завршног рада, начин приказивања резултата , прилоге (ако их рад садржи), укупан број страница и сл.
(до 250 речи)

Мастер рад је написан на 42 стране. Садржи 6 главних поглавља, која садрже 10 потпоглавља, као и Литературу и Прилоге:

1. Увод
 2. Теоријски део рада
 - 2.1 Кључни појмови
 - 2.2. Историјски осврт - теорије учења другог језика
 - 2.3. Претходна истраживања
 - 2.4. Учење другог језика
 - 2.4.1. Редован развој у домену развоја говора страног језика
 - 2.4.2. Модели подстицања усвајања страног језика код предшколске деце
 - 2.5. Анализа проблема
 3. Методолошки део рада
 - 3.1. Проблем и предмет истраживања
 - 3.2. Циљ и задаци истраживања
 - 3.3. Узорак истраживања
 - 3.4. Методе, технике и инструменти истраживања
 4. Резултати истраживања и дискусија
 5. Промене у пракси
 6. Закључна разматрања
 7. Литература
- Прилози

Питање институализације енглеског језика у предшколској установи представља значајан аспект усвајања другог језика у раном узрасту, с обзиром на чињеницу да се мишљења стручњака по овом питању и даље знатно разликују. Отуда и различити ставови васпитача, директора и родитеља у вези са начином реализације активности енглеског језика у предшколским установама. Предмет, циљ, задаци и хипотезе истраживања проистекли су управо из овог проблема, а основни циљ истраживања је да утврдимо начин на који се реализује усвајање другог језика у предшколским установама и колико се пажње приликом тога придаје добробити детета. Савремена теоријска полазишта о усвајању другог језика у раном узрасту, налази спроведеног истраживања, као и постулати Нових Основа програма васпитања и образовања - Године узлета (2018), који подржавају унапређење и развој предшколске установе и њене делатности у целини послужила су као основа за унапређење реалног програма, развијање компетенција васпитача, подстицање разумевање детета и његовог начина учења, као и разумевање и значај усвајања другог језика у раном узрасту уз квалитетан и прилагођен модел институционализације енглеског језика.

V ВРЕДНОВАЊЕ ЗАВРШНОГ РАДА:

Навести да ли је завршни рад урађен у складу са образложењем наведеним у пријави теме, да ли садржи све битне елементе, посебно истаћи у чему је стручни допринос завршнограда, издвојити недостатке(ако их рад има)

(до 500 речи)

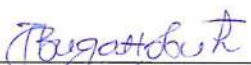
Током израде мастер рада и након спроведеног истраживања дошли смо до закључка да постоји потреба за институционализацијом модела усвајања другог језика у предшколским установама, што одговара теоријским поставкама наведеним у уводном делу рада, а то је да процес усвајања другог језика, у овом случају енглеског, не би требало да представља изоловану ситуацију учења, већ би требало да представља део свакодневних активности које се спроводе у предшколској установи. Отуда преовлађује и став да би ове активности требало да спроводе васпитачи који већ реализују активности у својим групама, који су уједно и највише упознати са индивидуалним карактеристикама сваког детета, и стога на најадекватнији начин могу да имплементирају увођење Страног језика у свакодневне активности. Спроведено истраживање указало је на отпор васпитача а нарочито популације са више година стажа (преко 20) према овим активностима. Уочено је да отпор не долази услед недовољне мотивисаности, већ услед несигурности по питању сопствених компетенција за спровођење активности на енглеском језику. У том смислу, неопходно је развијати компетенције васпитача за спровођење ових активности, планирањем и присуствовањем обукама, онлајн курсевима, међусобној размени информација и корисних искустава. Од изузетног значаја била би и сарадња међу васпитачима унутар установа, у циљу грађења културе установе која подржава имплементацију енглеског језика у редован васпитно – образовни рад. Приликом израде овог рада нисмо могли, а да се не осврнемо и на начин имплементирања садржаја и активности Енглеског језика у Високим школама за васпитаче, које су углавном усмерени на проверу језичког знања, а не језичких вештина и које не прате савремене концепције, иако се комуникација на другом језику сматра једном од кључних образовних компетенција за целоживотно учење у предшколском васпитању и образовању. Она је значајна и стога што се на тај начин развија свест и знање о различитим културама, као и о функцији језика у комуникацији међу људима и културама. Сматрамо да је потребно размотрити измене курикулума у вискошколским установама. Промена би требало да иде у правцу јачања компетенција будућих васпитача у области фонетике и правилног изговора, а не да се инсистира на развијању целокупног знања енглеског језика. Да би се овај циљ успешно остварио, усвајање другог језика мора бити ситуационо, тако што је страни језик уткан у свакодневне ситуације и активности кроз које га дете упознаје и пре свега смислено употребљава не кроз издвојено подучавање посебно обликованим методичким поступцима. Ово мишљење потврђују и ставови студената добјени током спроведеног истраживања, а који се слажу да је током школовања потребно да постоји предмет који би био у вези са методиком усвајања другог језика у раном узрасту, управо због тога што су студенти млади људи који живе у савременом свету, свакодневно су му изложени и схватају значај усвајања Енглеског језика у што ранијем узрасту, а што би своје бенефите показало током каснијег школовања. Наредна истраживања која би помогла јаснијем расветљавању овог проблема и проналажењу адекватних решења и одговора, захевала би већи број испитаника, као и дужи временски период током кога би се пратили ефекти уведених промена. Спроведено истраживање отвара могућност другачијег сагледавања спровођења активности на другом језику у оквиру предшколске установе у складу са Новим Основама, као и могућа разматрања промене садржаја предмета Енглески језик у Високим школама за васпитаче и увођење активности које би будуће васпитаче оспособиле за имплементацију активности на страном језику у свакодневним животно-практичним ситуацијама у предшколској установи.

VI КОНАЧНА ОЦЕНА ЗАВРШНОГ РАДА И ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене рада, комисија предлаже:

- да се завршни рад прихвати а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

**ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ И
ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИЧАРЕ-СИРМИЈУМ**

МАСТЕР РАД

**МОДЕЛИ ИНСТИТУАЛИЗАЦИЈЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА У
ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ**

Ментор:
др Маја Цвијетић, проф.

Аутор завршног рада:
Александра Вуковић

Сремска Митровица, 2024. година

**ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ И
ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИЧАРЕ - СИРМИЈУМ**

МАСТЕР РАД

ТЕМА

**МОДЕЛИ ИНСТИТУАЛИЗАЦИЈЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА НА
РАНОМ УЗРАСТУ**

ПРЕДМЕТ

УСВАЈАЊЕ ДРУГОГ ЈЕЗИКА У РАНОМ УЗРАСТУ

Професор:
др Маја Цвијетић, проф.

Аутор завршног рада:
Александра Вуковић
20/2021-М

Сремска Митровица, 2024.

АПСТРАКТ

Питање институализације енглеског језика у предшколској установи представља значајан аспект усвајања другог језика у раном узрасту, с обзиром на чињеницу да се мишљења стручњака по овом питању и даље знатно разликују. Отуда и различити ставови васпитача, директора и родитеља у вези са начином реализације активности енглеског језика у предшколским установама. Предмет, циљ, задаци и хипотезе истраживања проистекли су управо из овог проблема, а основни циљ истраживања је да утврдимо начин на који се реализује усвајање другог језика у предшколским установама и колико се пажње приликом тога придаје добробити деце. На основу циља издвојени су следећи задаци: начин реализације услуге усвајања страног језика и издвајање кључних мерила приликом одабира начина реализације као и испитивање компетенција васпитача у области енглеског језика. Пошли смо од хипотезе да васпитачи немају довољно компетенција, знања и воље да би интегрисали енглески језик у редован васпитно – образовни рад. У методолошком делу рада представили смо резултате спроведеног истраживања спроведеног на узорку испитаника са територије предшколских установа у Срему. Добијени резултати су потврдили претходно изнету хипотезу, што нас је навело на даље размишљање о могућем проширењу истраживања и проналажењу предлога решења проблема.

Кључне речи: рани узраст, говор и комуникација, усвајање страног језика, учење у раном узрасту, модели институализације.

ABSTRACT

The question of the institutionalization of the English language in a preschool institution represents an important aspect of acquiring a second language at an early age, given the fact that experts' opinions on this matter still differ significantly. Hence the different attitudes of educators, directors and parents regarding the way of implementing English language activities in preschool institutions. The subject, goal, tasks and hypotheses of the research arose from this problem, and the main goal of the research is to determine the way in which the acquisition of a second language is realized in preschool institutions and how much attention is paid to the well-being of children. On the basis of the objective, the following tasks have been identified: the method of implementation of foreign language acquisition services and the selection of key criteria when choosing the method of implementation, as well as the examination of the competence of teachers in the field of the English language. We started from the hypothesis that educators don't have enough competence, knowledge and volition to integrate the English language into regular educational work. In the methodological part of the work, we presented the results of the research conducted on a sample of respondents from the territory of preschool institutions in Srem. The obtained results confirmed the previously stated hypothesis, which led us to further thinking about the possible expansion of the research and finding a proposal for a solution to the problem.

Key words: early age, speech and communication, foreign language acquisition, learning at an early age, models of institutionalization.

САДРЖАЈ:

1. УВОД	6
2. ТЕОРИЈСКИ ДЕО РАДА	7
2.1. Кључни појмови.....	8
2.2. Историјски осврт – теорије учења другог језика.....	9
2.3. Претходна истраживања	11
2.4. Учење другог језика.....	12
2.4.1. Редован развој у домену развоја говора страног језика.....	13
2.4.2. Модели подстицања усвајања страног језика код предшколске деце.....	14
2.5. Анализа проблема.....	16
3. МЕТОДОЛОШКИ ДЕО РАДА	21
1. Проблем и предмет истраживања	21
2. Циљ и задаци истраживања	21
3. Узорак истраживања	22
4. Методе, технике и инструменти истраживања.....	22
4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА	24
5. ПРОМЕНЕ У ПРАКСИ	30
6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	33
7. ЛИТЕРАТУРА	36
ПРИЛОЗИ	39

1. УВОД

Крајем двадесетог и почетком двадесет првог века, енглески језик доживљава експанзију почиње и стиче све већи број говорника, којима није матерњи језик. Самим тим у савременом свету почиње да преовладава тренд да деца почињу да усвајају енглески језик у што млађем узрасту. Ни дан данас методичари, педагози и психолози нису дошли до јединственог одговора на питање које би било оптимално узрасно доба за почетак усвајања страног језика. Потражња за наставницима енглеског језика, како у приватним вртићима, тако и у државним установама све више расте, али проблем са којим се и данас сусрећемо јесте како обезбедити адекватно наставно особље. Деца због својих развојних карактеристика захтевају посебан начин рада. У том периоду нагласак се посебно ставља на целокупан развој детета, што би значило да усвајање страног језика треба да буде интегрисани процес, а не издвојена категорија подучавања.

У овом раду полазимо од савремених теоријских полазишта о усвајању другог језика у раном узрасту, налаза истраживања и инспиративним праксама, али у складу са постулатима Нових Основа програма васпитања и образовања - Године узлета (2018), који подржавају унапређење и развој предшколске установе и њене делатности у целини, која се темељи на преиспитивању квалитета постојећих модела и развијању нових модела за институализацију енглеског језика, у циљу подршке добробити детета кроз интеграцију усвајања другог језика у раном узрасту, приликом избора модела институализације енглеског језика. Теоријска полазишта су нам послужила као основа за унапређење реалног програма, развијање компетенција васпитача, подстицање разумевања детета и његовог начина учења, као и разумевање и значај усвајања другог језика у раном узрасту уз квалитетан и прилагођен модел.

2. ТЕОРИЈСКИ ДЕО РАДА

Чордашић је још 1959. године рекао да је „знање страних језика одавно постало потреба културног човека“ (Чордашић, 1959:20). Још тада се дискутовало о томе када треба почети са учењем страног језика. Међутим, ни дан данас немамо јасан одговор на то питање. Неки педагози сматрају да дете не треба да учи страни језик докле год не усвоји матерњи. Други, пак сматрају да дете управо у предшколском периоду најлакше усваја страни језик због своје јединствене радознале и етузијастичне природе по питању истраживања света око себе. Њихова неисцрпна активност и велика количина енергије чине предшколски период идеалним периодом за учење језика. Многа деца овог узраста жељна су да искусе нов језик и знају да кажу нешто на језику који није њихов матерњи.

Пртљага (2018) истиче да језичка политика у Европи већ дуже време инсистира на учењу два страна језика и то од најранијег узраста. Сматра да образовни систем треба да се развија, мења и да у свом развоју иде у правцу могућности формалног учења страног језика на раном узрасту (*eng. Early Language Learning – ELL*). На овом нивоу то подразумева системско подизање свести или изложеност више од једног језика на којима се одвија комуникација у оквиру образовања и васпитања у раном детињству, а одвија се у предшколском контексту.

Деца почињу да уче страни језик у раном узрасту, већ од своје четврте, пете године, понављајући оно што чују у свом окружењу, најчешће кроз дигиталне видове доступног садржаја, али и у приватним школама и предшколским установама. Кључну улогу у потенцирању раног учења страног језика свакако имају и родитељи који желе да им дете зна неки страни језик у што млађем узрасту, те их уписују у приватне школе језика. Иако је учење страног језика пожељно у раном узрасту, родитељи понекад имају превелике амбиције. Учење два или три језика у исто време у том узрасту, према Чордашићу (1959), никако не би било препоручљиво, те је потребно освешћивање родитеља по том питању.

Самим тим, све је израженија потреба за пружањем институционализованих прилика за учење страног језика деце у предшколским установама. Данас се у Србији, Енглески језик

учи у већини предшколских установа и ову услугу најчешће пружају приватне школе језика, што нас доводи до суштине, односно самог проблема којим се бавимо даље у раду.

2.1. Кључни појмови

За потребе овог истраживања дефинисани су следећи појмови: рани узраст, говор и комуникација, усвајање страног језика, учење у раном узрасту, модели институализације.

Рани узраст је најбурнији период у детињству за који се сматра да почиње рођењем, а завршава се поласком детета у школу (Каменов, 1997). Да би се остварио квалитетан раст и развој у овом периоду посебно је потребно обратити пажњу на интегрисани развој детета и не занемарити ни један аспект развоја. Дете најбоље учи кроз односе и сопствено делање, те му је потребно обезбедити физичке и социјалне услове за такво учење (Године узлета, 2018).

Поред различитих физичких потреба, дете има потребе кључне за емоционални и ментални развој, као и потребу да се осећа сигурно, безбедно и да успоставља комуникацију са другима (Године узлета, 2018). Од изузетног значаја је да дете у овом периоду развије сопствене могућности изражавања и комуницирања. Дете је социјално биће, *говор* развија у активној комуникацији и интеракцији, при чему користи разна вербална и невербална средства. Стога је потребно подстицати дете да приликом успостављања односа са другима користи разноврсне облике комуникације, при чему је игра кључна за богаћење говорне комуникације (Цвијетић, 2009).

За усвајање Страног језика *комуникација* је кључни део процеса учења. У предшколским установама потребно је користити свакодневне животно – практичне ситуације и игру као природни оквир за развој комуникације, а реализација планираних ситуација учења треба да буде саставни део. У овом периоду деца развијају матерњи језик, опонашајући говор из свог непосредног окружења, што представља природни механизам за усвајање матерњег језика. Овакав механизам треба применити и за усвајање страног језика (Цвијетић, 2009).

Учење у раном узрасту је природно, свакодневно – саставни је део живота и активности детета у средини која је подстицајна. Ујсал и Јавуз (Uysal и Yavuz, 2015) наводе Пијажеову теорију да су деца у раном узрасту креатори сопственог учења кроз ангажовање са окружењем и активни у свом процесу учења истраживањем непосредног окружења. Поред тога, истичу са друге стране и теорију Виготског да деца граде знање кроз друштвену интеракцију. Стога треба стварати прилике за подстицајно социјално окружење уз које ће дете имати прилике да учи.

Наведена разматрања нас доводе до следећег значајног појма, а то је *институализација*. Хенс Кеман (Hans Keman) у веб енциклопедији Британика (Britannica)¹, институционализацију дефинише као процес који има за циљ регулисање друштвеног понашања унутар организација или читавих друштава. Кеман наводи да се могу издвојити најмање три корака у том процесу: (1) прављење правила, (2) прилагођавање правила или развијање најбољих пракси, и (3) промена правила или замена старих правила новим. Самим тим, овим истраживањем и уз помоћ ова три корака, покушаћемо да дођемо до могућих решења, односно да предложимо моделе институализације енглеског језика у предшколским установама, који ће бити интегрисан у свакодневни васпитно – образовни рад, с обзиром на све већи значај познавања овог језика.

2.2. Историјски осврт – теорије учења другог језика

Бејкер (Basen, 2001) истиче да се учење језика не разликује од било ког другог учења, као и да се добри резултати могу постићи интензивним вежбама и понављањем. Тако други језик мора да буде представљен у малим, високо секвенцираним дозама са доста вежбе и утврђивања. Појединачне делове треба пажљиво дозирати у прецизном низу да би се изградиле вештине и навике другог језика. Та теорија понашања учења језика постаје део *аудиолингвизма*.

Такође, истиче да је, према аудиолингвализму, учење другог језика могуће стицањем посебног скупа говорних навика. У *Аудиолингвалном* приступу, учење језика постаје учење

¹ [Institutionalization | Definition, Sociology, & Theories | Britannica](#) приступљено 5. јануара 2024.

структура, звукова и речи да би се покушао постићи изговор налик матерњем говорнику. Фокус је стално на исправном говору. Да би се то постигло, значајно је понављање речника, фраза и реченица, имитативна мимикрија и меморисање кратких дијалога. Понављање је неопходно да би се други језик усвојио. Део теорије аудиолингвализма је да први језик ученика омета стицање другог језика, а до тога долази зато што је ученик оснажен навикама првог језика.

Бејкер (Baker, 2001) према Чомском (Chomsky, 1965) сугерише да људска бића имају изграђену когнитивну спремност за језик. Уместо да језик буде низ површинских образаца и навика, Чомски је нагласио апстрактну, менталистичку и универзалну природу правила која подлеже језичкој компетенцији појединца. Дете има обдарен систем за стицање језика (ЛАД) који се састоји од урођеног познавања граматичких принципа.

Седамдесетих година прошлог века развијен је алтернативни приступ настави језика. Алтернативно гледиште је било да се језик у суштини односи на преношење значења и делимично се удаљава од формалног приступа учењу другог језика, јер нагласак ставља на комуникативну функцију. Социолингвиста Хајмс (Hymes, 1972) тврди да је језик у суштини комуникација. Ефикасан језик не подразумева граматичку тачност нити артикулисану флуентност, већ компетентност да се ефикасно смислено комуницира (Бејкер, 2001).

Критике аудиолингвистичког метода довеле су до тренутног наглашавања комуникативног приступа учењу другог језика. Грешке у изговору се сматрају нормалним делом усвајања другог језика. Деца спонтано производе јединствени изговор и не имитирају само језик одраслих као што су бихевиористи тврдили. Почетна неправилност изговора или реченица, не значи да дете временом неће исправити грешке и правилно граматички формирати реченице. Бејкер (Baker, 2001) према Кордер (Corder, 1967) предлаже да они који уче други језик сами треба да открију своје грешке, а не да онај који их учи треба да их константно исправља, док они не почну да изговарају на пожељан начин. Избегавање сметњи долази путем посматрања сопственог језика. Развој језика се тако може посматрати као процес формирања имплицитних правила, а не као експлицитно формирање навика.

2.3. Претходна истраживања

Бројна истраживања су спроведена како би се утврдила старосна граница за усвајање другог језика, као и предности које има учење страног језика у раном узрасту. Оно што је заједничко јесте да педагози, психолози и практичари нису дошли до јединственог одговора на то питање, али да су свакако истакли значај учења другог језика у раном узрасту.

„Донстон (Johnstone, 2002) каже да се слаже са Синглтоном (Singleton) да што се тиче хипотезе да они који почну са учењем другог језика у детињству на дуже стазе постижу виши ниво владања језиком од оних који са учењем почну касније у животу, може се рећи да постоје одређени добри докази који иду у прилог овој хипотези, док не постоје стварни докази против ње“ (Пртљага, 2018:2 према Johnstone 2002:9).

Радић-Бојанић (2020), истиче да је узраст значајан фактор у усвајању језика како матерњег језику, тако и страног. Студија коју је спорвела показују да је рано усвајање језика неопходно да би се остварио адекватан изговор, а истиче и да се способност усвајања другог језика временом смањује. Такође, истиче да когнитивни развој утиче на процес усвајања језика. Стога, старији ученици који су когнитивно зрели брже напредују, али само у почетном периоду, што је краткорочна предност у односу на млађе ученике.

Према Бејкеру (Baker, 2001) индивидуални разлози за учење другог језика могу да се поделе у три категорије:

1. *културолошка свест* - да би се разбили национални, етнички и језички стереотипи, један од мотива у учењу другог језика постао је интеркултурална осетљивост и свест. Учење другог језика је важно зато што језик мора да подстакне побољшано разумевање између народа различитих културних позадина;
2. *когнитивни развој* – учење страног језика има општу образовну и академску вредност, попут музике, историје, географије и других дисциплина. Учење страног језика у савременом добу окарактерисано је као начин „оштрења ума“ и развоја интелекта;

3. *социјални, емоционални и морални развој, самосвет, самопоуздање, социјалне и етничке вредности* (Бејкер, 2001 према ван Ек, 1986). Такви афективни циљеви укључују могућност да би двојезични људи могли да створе већи број контаката и ефективније односе са циљним говорницима језика. Двојезични појединци могу потенцијално да изграде друштвене мостове са онима који говоре други језик;
4. *каријера и запослење* - могућност да активне употребе другог или трећег и четвртог језик може да утиче на смањење незапослености, отварање могућности ширег спектра напредовања у каријери и лакше могућности запослења.

2.4.Учење другог језика

Када говоримо о учењу страног језика деце млађег узраста, оно се знатно разликује од учења одраслих. Деца имају већу потребу за физичком активношћу, имају низ емоционалних потреба, спорије уче, брже заборављају, мања им је концентрација, али уколико их нешто веома интересује, концентрација може бити изненађујуће висока. Онај који поучава дете, такође треба увек да има у виду да узрасно доба не мора да одговара и развојном (Цвијетић, 2009).

„Први корак у учењу било ког језика јесте разумевање поруке и подразумева способност разумевања слушањем неограниченог броја исказа. *Рецептивна вештина* разумевања говора претходи развоју *продуктивне вештине* говорења. Развијање вештине слушања је први предуслов доброг разумевања страног језика. На овом узрасту слушање не треба да буде пасивна активност и ученици се боље усредсређују на слушање и разумевање одслушаног ако су притом активно укључени и изводе одређене радње (понове одређену реч, укључују се кроз извођење одређеног покрета, певају...) Деца пажљиво посматрају и слушају речи на страном језику те их повезују са радњама које се истовремено обављају. Активности учења страног језика пружају могућност за подстицање холистичког развоја детета“ (Пртљага, 2018:3).

Према Скоту и Итребергу (Scott and Ytreberg, 1990), требало би да постоје разне активности које имају равнотежу међу њима. Предложено је да сваки задатак буде фокусиран на

различите вештине приликом индивидуалног рада, рада у пару и групног рада наизменично. Такође је пожељно пустити децу да уче једни од других подстичући интеракцију дете - дете у активностима усвајања језика, поред интеракције одрасли – дете. Поред тога, ова два аутора истичу и баланс између бучних и тихих активности, како би се створило мирно и динамично окружење за учење.

Бејкер (Baker, 2001) каже да уколико дамо исти контекст и исте инпуте, они који уче други језик ипак ће достићи различите нивое. Појединачне разлике не могу бити приписане само разликама у социјалном или економском окружењу или инпутима из наставних методологија, јер су повезане и са персоналним карактеристикама као што су узраст у којем неко учи други језик, његова склоност ка учењу језика, когнитивни стил, мотивација, став, претходно знање, стил учења, стратегије учења... Учење другог језика често се повезује са генералном способношћу детета, тј. интелигенцијом, али и са специфичним језичким способностима.

У данашње време велик број деце је упознат са енглеским језиком кроз експанзију дигиталних технологија. Међутим, и даље постоје деца код које се није пробудила заинтересованост за учење страног језика и којима је потпуно непознат. Стога је потребно водити рачуна о начину интеграције енглеског језика у редован програм рада предшколских установа.

2.4.1. Редован развој у домену развоја говора страног језика

Јеремић (2020:36) према Дану (Dunn, 2012) истиче да се развој говора на страном језику може поделити у неколико фаза, а то су :

- 1) „*тихи период*“ током ког дете апсорбује и слуша нов језик и траје докле год дете не изговори прву реч на другом језику. У том периоду је пожељно пуштати песме, бројалице, играти игре, причати приче, али истовремено не присиљавати дете да понавља речи, јер то може да изазове стрес и доведе назадовању у процесу усвајања страног језика;

- 2) „*период почетка изговора*“ јесте период када дете почне да изговара кратке речи, фразе или просте реченице, било да се то дешава у току разговора или самоиницијативно. У овом периоду је говор имитативног карактера, како у изговору тако и у акцентовању, који су од изузетног значаја за формирање вокабулара и усвајање језика. Како би из прве фазе дете прешло у другу неопходна је честа изложеност циљаном језику;
- 3) „*унапређивање знања страног језика*“ у којој деца надограђују речи и фразе на претходно научене појмове и дају им конкретније облике. Напредак у овој фази зависи од тога колико је дете изложено квалитетном говору.

2.4.2. Модели подстицања усвајања страног језика код предшколске деце

Поред тога што смо размотрили које је оптимално узрасно доба да се почне са подстицањем усвајања другог језика, који су кораци у процесу учења страног језика, као и то који су индивидуални разлози због којих је пожељно познавање другог језика, долазимо и до начина на који дете најбоље учи други језик.

Модели усвајања страног језика који се најчешће примењују су: аудио – лингвални (*eng. The Audiolingual Method*), комуникативно подучавање језика (*eng. The Communicative Language Teaching*), тотални физички одговор (*eng. Total Physical Response ili TPR*), тихи приступ (*eng. The Silent Way*), учење језика у заједници (*eng. Community Language Learning ili CLL*), као и многи други.

Јеремић (2020) тврди да су модели који се највише истичу у литератури комуникативно – искуствени приступ Меланије Микеш, комуникативно усвајање језика (*eng. The Communicative Language Teaching*) и тотални физички одговор (*eng. TPR*). Истиче их због њихових предности, мана и прилагођености за рад са децом предшколског узраста, јер се концентришу на игру, слушање, говор и покрет.

Иако претходно поменуто ауторка наводи три модела прихватљива за предшколски узраст, у овом раду издвојамо два модела која су у складу, по нашем мишљењу, са тренутно

важећим програмом предшколског вапитања и образовања – Године узлета. Реч је о *комуникативно – искуственом приступу Меланије Микеш и Тоталном физичком одговору (eng. The Total Physical Response – TPR).*

Комуникативно – искуствени приступ Меланије Микеш је усмерен на учење страног, нематерњег језика кроз искуство. Потребно је да деца постану свесна значења одређене речи, да знају када и како да је користе, односно да препознају речи како по питању вокабулара, тако и по питању граматичке тачности ради напредовања. Када приступамо деци овом методом потребно је да им страни језик предочавамо кроз песмице, разбрајалице и приче, као и кроз покрет и разумевања контекста коришћене речи. Обраћање је искључиво на нематерњем језику, а деца могу да користе језик који желе. Поред тога, изузетно је важно да се деца не преводе речи, већ да се уз помоћ слика, гестикулације и мимике предочи њихово значење (Јеремић, 2020 према Микеш, 2005).

Јеремић (2020) истиче да је приликом примене овог приступа важан контекст, оно што обезбеђује предавач, као и умни напор, оно што је потребно да дете оствари само. Међутим, битно је прилагођавање и балансирање између поменути два. На самом почетку увођења нематерњег језика преовладава контекст, што више дете богати речник и постаје упознато са страним језиком, то се више повећава значај умног напора. Како би контекст био богат потребно је обезбедити што боље уређен простор. То можемо повезати и са новим Основама програма које уводе простор као „грећег васпитача“ и истичу значај његовог богатства и подстицајности за децу у складу са узрастом.

Оно што овај модел издваја од других јесте то што је он у потпуности прилагођен и осмишљен управо за децу предшколског узраста, све што треба јесте да се прилагођава у зависности од узраста. Са друге стране сви остали поменути модели треба да се мењају, али не превише да се не би изгубила суштина и смисао, како би били прихватљиви за поменут узраст деце.

Да би нам приближила овај модел Јеремић (2020:39, према Микеш, 2005) нам представља и пример из праксе, који гласи: „*Јутарња гимнастика са Пецом. У питању је врло*

интересантно анимирање лутке да би се деца подстакла да раде јутарњу гимнастику. Вапитач на матерњем језику најави деци да ће их посетити Пеца који ће им показати вежбе. Пецин задатак је да даје инструкције (показује деци како треба да раде) и комуницира са децом искључиво на нематерњем језику, док деца реагују и поступају како је прикладно. У овом случају Пеца преузима улогу предавача, а деци је то додатно занимљиво због чињенице да нема строге атмосфере јер је Пеца – наставник у ствари лутка“.

Тотални физички одговор, или Total Physical Response (TPR), представља приступ који се базира на слушању и повезан је са физичком активношћу ради утврђивања разумевања термина или речи. Покрет чини кључни део усвајања и учења другог језика, јер подстиче лакше разумевање и меморисање, како је наводио оснивач овог модела, психолог Џејмс Ашер (James Asher).

Јеремић (2020) сматра да је овај модел пожељан за коришћење на предшколском узрасту, јер има одређене ставове које прати. Овај модел полази од претпоставке да људски мозак има биолошке предиспозиције за усвајање било ког језика, јер како дете усваја и реагује на матерњи језик, исто тако не учи, него усваја и други језик. Циљ је превасходно да се језик усваја на несвесном нивоу, што доводи до дуготрајног меморисања речи и термина. Дете реагује на одређене наредбе дате од стране родитеља на матерњем језику, а исти принцип се може применити и приликом усвајања нематерњег језика, за шта се залаже овај модел. Оно што недостаје овом моделу јесте активност оног ко преноси нематерњи језик, чиме им је ограничена креативност у раду.

Због тога, комбинацијом поменути два модела и приступа у новим Основама програма, може се доћи до идеалног модела усвајања другог језика на раном узрасту.

2.5.Анализа проблема

Све већи значај примене страног језика у различитим видовима комуникације, довео је до истакнуте потребе за институционализацијом адекватног модела учења енглеског језика. Све то доводи до потребе за „професионализацијом“, како наводи Пртљага (2018:3), наставе

енглеског језика. Она претпоставља да не постоји довољан број дипломираних наставника енглеског језика који би могли да се укључе у поучавање страног језика у предшколским установама. Међутим, и да постоји довољан број наставника, њихово ангажовање би било инструкционо, слично оном који се спроводи данас у предшколским установама. То отвара питање у којој мери су професори страног језика оспособљени за рад са децом млађег узраста. Деца због својих развојних карактеристика захтевају посебан начин рада, са којима професори, углавном, нису упознати. Мада, законска регулатива Р. Србије прописује у Члану 9. правилника да сарадник ангажован по уговору не може самостално да обавља васпитно – образовни рад ², била би потребна висока ангажованост и изузетно добра комуникација и сарадња да би се спровео васпитно – образовни рад на такав начин, јер наставник свакако није компетентан према свом образовању за рад са децом млађег узраста, а васпитач није компетентан у области методике наставе страног језика, због начина на који је школован.

Васпитачи свакодневно проводе време са децом, познају њихов стил учења, динамику групе, индивидуалне јаке стране итд. Међутим, то је могуће, у одређеној мери, једино уколико је васпитач флуентан говорник енглеског језика и уколико је током свог образовања стекао неопходне језичке и методичке вештине усвајања другог језика. Нажалост, то није случај са васпитачима школованим на нашој територији. Проблем је што васпитачи током свог формалног образовања не стичу компетенције за примену методике страног језика у раном узрасту, као што је случај са другим значајним методикама за целокупан развој детета.

Такође, неопходно је осврнути се на концепцију предшколског васпитања и образовања, односно поспулате и оно у шта се верује и шта се пропагира програмом ПВО – Године узлета и онога до чега доводи тренутни начин усвајања другог језика у предшколским установама.

Сматра се да су дете и његова добробит на првом месту. Дете се сагледава као богато потенцијалима, компетентно, јако и моћно, као агенс сопственог развоја и учења. Док се

² Правилник о ближим условима за остваривање различитих облика и програма васпитно-образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа, 80/20-23

сигурност, благостање и добробит сваког детета морају промовисати у сваком окружењу у коме бораве предшколска деца, што значи да морају бити заштићена, али и да имају слободу да активно учествују истражују, слободно развијају и граде сопствени идентитет (Павловић Бренеселовић и Крњаја, 2017).

Павловић Бренеселовић и Крњаја (2017:16), такође, истичу да сва деца имају једнака права на укључивање у различите програме предшколског васпитања и образовања, као и то да се уважава различитост, промовише културни и језички идентитет, јер је „различитост предуслов и исход учења“³.

Оно чему се тежи у диверсификованим програмима ПВО јесте то да:

- „деца имају прилике да буду срећна, да се осећају задовољно, остварено и прихваћено“,
- „да деца имају једнаке прилике за учење“,
- „да деца учешћем у програму имају прилике да упознају, истражују и преиспитују различите области људског сазнања и делања, да оперишу различитим културним артефактима и начинима грађења и изражавања значења“...

Дакле, то су теоријска полазишта документа програма предшколског васпитања и образовања, која се налазе са једне стране. Поред тога, према Члану 7. правилника наводи се: „у понуди услуга установа се руководи најбољим интересом детета и води рачуна о праведности, кроз доступност услуга за децу и уважавање социо-економских могућности породица.“⁴

³ Павловић Бренеселовић и Крњаја (2017) Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања. Београд: ИПА Филозофски факултет

⁴ Правилник о ближим условима за остварење облика и програма васпитно – образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа: 80/2021-23

Са те стране је неопходан интегрисани приступ учењу и развоју. „Интердисциплинарни приступ учењу у стварном животу интегрише и повезује различита подручја развоја, као и да подстиче развој не само знања и вештина, већ и емоционалне, моралне и естетске сензибилности деце и њихове креативности. Овакав приступ учењу уважава начело холизма, те сукцесивно прожимање интегрисаних садржаја, без строге предметне атомизације. Деца предшколског узраста уче, сазнају и доживљавају интегрисано, сва учења се одвијају повезано и симултано, а то значи да се дететово когнитивно, социјално, емоционално, чулно и физичко учење дешава истовремено и испреплетано, те се и развој детета одвија истовремено у различитим областима“ (Стурза Милић, Ђорђевић и Келемен Милојевић, 2022:2, према Лазичић, Матовић и Велишек Брашко, 2019:28).

Са друге стране имамо тренутни начин подучавања енглеског језика у предшколским установама. Познавање енглеског језика у данашње време је све потребније, самим тим смо већ поменули потребу за институционализацијом прихватљивог модела. Тренутни модел усвајања другог језика, који је у виду услуга које пружају школе страних језика, дефинитивно није у складу са претходно поменутом концепцијом Основа програма. Првенствено није у складу са оним у шта се верује и ка чему се тежи, и при томе није интегрисан у свакодневни васпитно – образовни рад, као и друге значајне области, већ је изолован као посебна категорија и час који се спроводи у тачно одређено време, једном до два пута недељно уз наставника страног језика, а присуствују деца чији родитељи имају финансијску могућност.

Порука коју овакав модел усвајања страног језика шаље деци која не похађају активности енглеског језика у предшколским установама је следећа:

- » *ниса довољно компетентан* – јер чује како друга деца причају на енглеском, спомињу неке речи, а оно посматра, не зна;
- » *твоја срећа није важна* – јер оно што осећа приликом ситуације када је изолован, када друга деца имају енглески језик, дефинитивно није осећај среће;
- » *немаш једнаке прилике* – јер су његови родитељи криви, што не учи енглески као друга деца, предшколска установа је место једнакости у доступности програма и учешћа све деце.

Само неке од могућих, али веома снажних порука које су у потпуној супротности тренутно важећем програму предшколског васпитања и образовања један су од разлога због којих смо се одлучили да дубље истражимо ову тему и предочимо нов, прихватљивији модел институционализације енглеског језика, који ће значити једнаку доступност и подршку добробити детета. Да би се то остварило, потребно је пре свега размотрити модернизацију образовања и усавршавања васпитача, како би се оспособили за примену предложеног модела.

3. МЕТОДОЛОШКИ ДЕО РАДА

1. Проблем и предмет истраживања

Предмет овог истраживања јесте како знања из теорије и сазнања из праксе о теми истраживања, могу помоћи у осмишљавању могућих приступа институционализацији енглеског језика у предшколској установи.

Проблем који је уочен указује на чињеницу да већина предшколских установа нуди услуге „подучавања“ енглеског језика кроз сарадњу са приватним школама страних језика, при чему се ове активности организују увек у тачно утврђено време, по фиксном распореду и нису доступна свој деци. Сходно томе, проблем истраживања гласи: *Како предшколске установе реализују подучавање енглеског језика у раном узрасту и до каквих утицаја/последица по добробит детета то доводи?*

2. Циљ и задаци истраживања

Циљ истраживања је утврдити на који начин предшколске установе реализују подучавање енглеског језика и да ли се узима у обзир добробит детета приликом одабира начина реализације подучавања.

Из постављеног циља истраживања произилазе следећи задаци:

- испитати да ли су предшколске установе упознате са начином реализације услуга (сарадања са приватним школама страног језика, ангажовање васпитача, поштовање законске регулативе);
- испитати ниво компетенција васпитача за подучавање енглеског језика у редовном васпитно – образовном раду;
- испитати начин имплементирања садржаја предмета Енглеског језика у Високим школама за васпитаче.

3. Узорак истраживања

Према дефинисаним задацима истраживања узорак истраживања чинили су:

- *директори* предшколских установа на територији Срема (Инђија, Ириг, Рума, Шид, Сремска Митровица, Стара Пазова, Нови Бановци и Пећинци), тачније њих девет.
- *васпитачи* предшколских установа на територији Срема (Инђија, Ириг, Рума, Шид, Сремска Митровица, Стара Пазова, Нови Бановци и Пећинци), око 100 васпитача.
- *студенти* Високих школа за образовање васпитача у Кикинди, Новом Саду и Сремској Митровици.

4. Методе, технике и инструменти истраживања

У овом истраживању примењена је дескриптивна метода, која обухвата прикупљање, обраду, интерпретацију података и извођење закључка.

У првом задатку истраживања примењена је техника анкетања. Истраживање је извршено уз помоћ упитника, у електронској форми Гугл (*eng. Google*) упитника, који је прослеђен директорима предшколских установа.

У другом задатку истраживања примењена је техника скалирања. Скала је направљена у електронској форми уз помоћ Гугл (*eng. Google*) упитника и прослеђена васпитачима поменутих предшколских установа.

Уз помоћ технике анкетања и њеног инструмента анкете, односно упитника испитани су студенти Високих школа и добијен је одговор на трећи задатак истраживања.

5. Начини анализе података

Истраживање је спроведено у више етапа. Прва етапа истраживања, спроведена је у оквиру Стручно истраживачког рада⁵, где су представљени резултати истраживања тога како су

⁵ [Извештај о СИР-у Александра Вуковић.pdf](#)

директори предшколских установа одговорили на упитник. Упитник је спроведен како бисмо утврдили да ли су предшколске установе упознате са могућим начином реализације услуга усвајања другог језика, односно да ли сарађују са приватним школама Страног језика, ангажују васпитаче, али пре свега да ли поштују законске регулативе. Упитник се састојао од 12 питања комбинованог типа. Истраживање је вршено у периоду од 1. фебруара до 11. фебруара 2024. Након прикупљених података, извршена је анализа и обрада добијених података, а затим и интерпретација добијених резултата.

Другу етапу истраживања чини овај рад у оквиру ког су прослеђени инструменти васпитачима и студентима. Инструменти су прослеђени у периоду од 31. маја до 6. јуна 2024. године. Након прикупљених података извршена је обрада и анализа истих, а затим и интерпретација добијених резултата.

4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

Техником анкетирања формирана су два Гугл упитника (Google upitnik), који су за циљ имали прикупљање података о компетенцијама васпитача у области енглеског језика (Прилог 1), као и о сагледавању реалне слике у високим школама за васпитаче и ставовима студената, будућих васпитача о енглеском језику у предшколским установама (Прилог 2). Помоћу ова два упитника дошли смо до одговора на постављена последња два задатка нашег истраживања.

Узорак ових истраживања чинили су

- **васпитачи** предшколских установа на територији Срема (Инђија, Ириг, Рума, Шид, Сремска Митровица, Стара Пазова, Нови Бановци и Пећинци),
- **студенти** Високих школа за образовање васпитача у Кикинди, Новом Саду и Сремској Митровици.

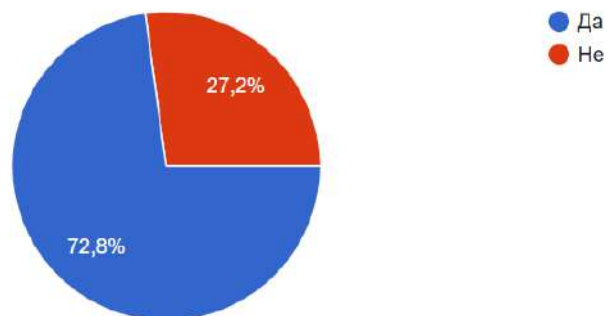
Од планираних 100 васпитача одговор смо добили од 92 васпитача, што чини значајан проценат очекиваних одговора. Нешто мањи број је био одазваних студената, који су послали одговоре на упитник, њих је било 24 укупно.

Када је реч о резултатима из упитника за васпитаче, који се односе на компетенције васпитача у области енглеског језика на упитник је одговорило 95,7% васпитача женског пола. Највећи број васпитача има радни стаж између 11 и 25 година (37%), затим следи 23,9% њих са радним стажом од 3 до 10 година, а остали број васпитача је готово једнако распоређен по осталим годинама радног стажа. Према критеријуму средине у којој раде готово је изједначен број оних који раде у сеоским срединама (46,7%) и оних који раде у градским срединама (53,3%). Према степену образовања највећи број васпитача је високошколског нивоа образовања, 34,8% њих има завршену вишу школу, док најмањи број њих има завршене мастер студије (9,8%).

На питање: *Да ли сте током студија имали предмет који је био у вези са енглеским језиком?*

72,8% васпитача одговорило је потврдно, док је њих 27,2% одговорило да није имало предмет у вези са енглеским језиком током студија.

92 одговора

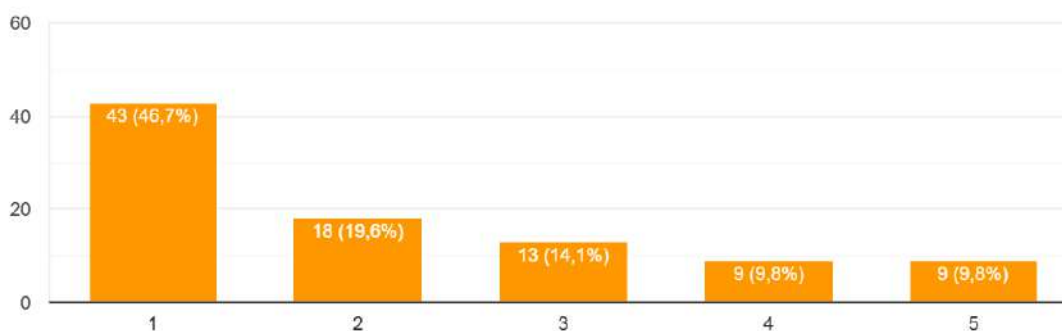
Графикон 1. Да ли сте током студија имали предмет који је био у вези са енглеским језиком?

На питање: *Да ли је тај предмет био у вези са Вашим општим знањем из енглеског језика или у вези методике усвајања другог језика на раном узрасту?*

Више од 50% васпитача одговорило је да је предмет на студијама био у вези са општим знањем из енглеског језика.

Оно што нас је даље занимало јесте самопроцена васпитача у вези њиховог става о томе колико су компетентни да уведу енглески језик у редован васпитно – образовни рад. На скали од 1 до 5, где 1 означава да се уопште не слажу са тврдњом, а 5 да се у потпуности слажу са тврдњом, васпитачи су одговорили на следећи начин:

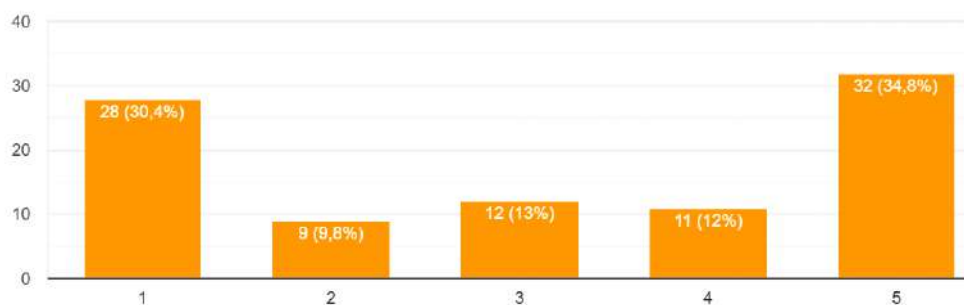
92 одговора

Скала 1. Сматрам да сам компетентан/на да уведем енглески језик у свој редован васпитно - образовни рад.

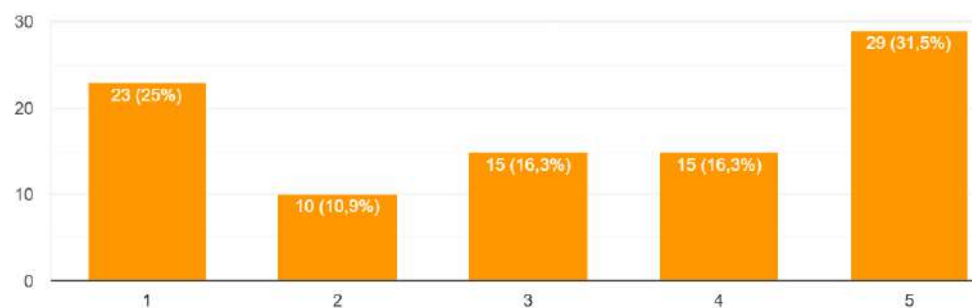
Следеће тврдње које смо ставили пред њих су:

92 одговора

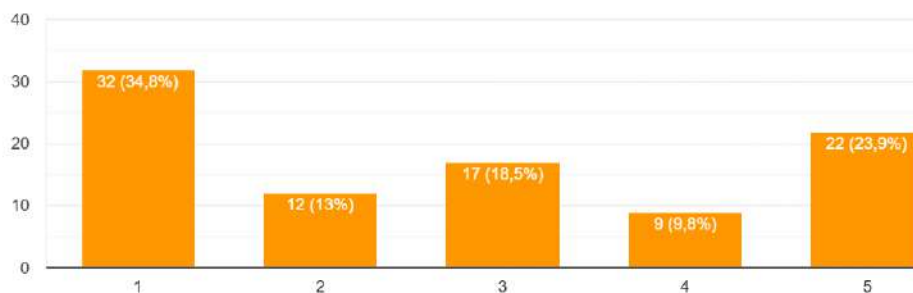
Скала 2. Сматрам да ми је потребно додатно образовање у области методике усвајања другог језика на раном узрасту.

92 одговора

Скала 3. Сматрам да би акредитоване обуке из ове области биле најадекватније за развијање и јачање компетенција васпитача.

92 одговора

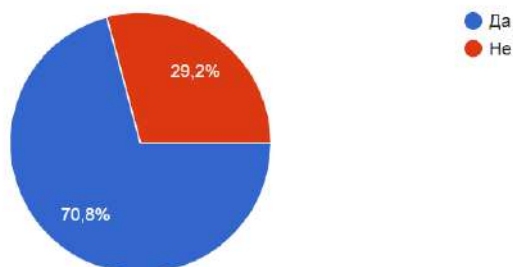

Скала 4. Сматрам да је увођење енглеског језика у редован ВОР од стране васпитача значајно и пожељно.

Пошто смо представили резултате истраживања у вези са компетенцијама васпитача из области енглеског језика, представили смо и резултате истраживања у вези са ставовима студената у вези са Енглеским језиком и његовог положаја на високим школама. Као што је већ поменуто, овај упитник је попунило 24 студента, све су студенти женског пола, а највећи број њих су студенти основних студија (87,5%). Од тог броја њих 33,3% су студенти друге године, 29,2% су студенти прве године, 25% студенти треће године, а веома мали број студенти прве и друге године мастер студија.

Од укупног броја студена 70,8% њих је имало неку везу са предметом у вези енглеског језика.

24 одговора

Графикон 2. Да ли током својих студија имате/сте имали/ћете имати предмет који је у вези са усвајањем енглеског језика у раном узрасту?

Оно што нас је даље занимало јесте да ли се кроз предмет у вези енглеког језика преноси и могућ начин интеграције истог у редован васпитно – образовни рад. Одговори се могу видети у приказу графикана 3.

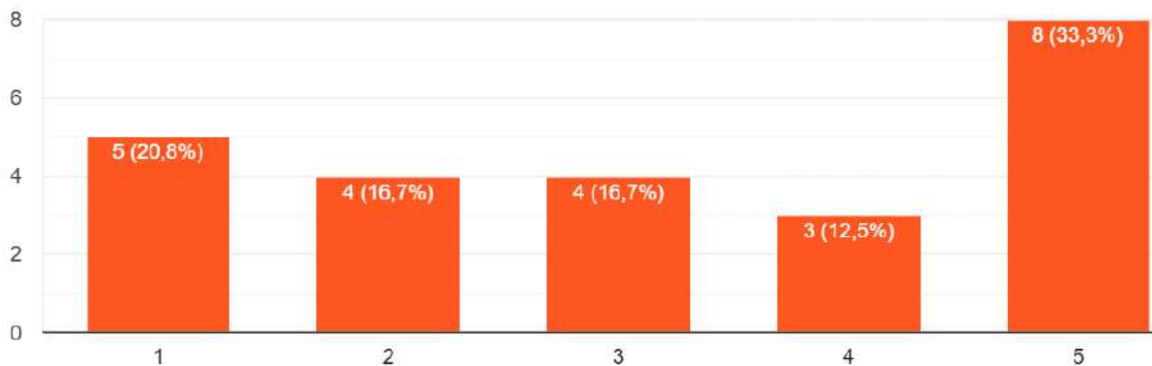
24 одговора

Графикон 3. Да ли се спомиње начин интеграције енглеког језика у редован васпитно - образовни рад?

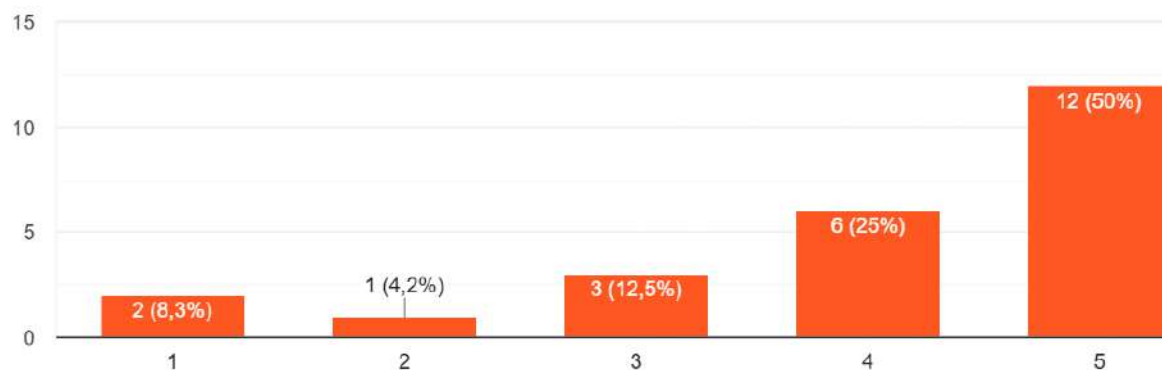
Потом смо им навели две тврдње, на основу које су они скалирали своје потпуно слагање (5), односно неслагање (1).

24 одговора

Скала 5. Сматрам да имам довољно знања и вештина да када будем радио/ла у ПУ могу да интегришем Енглески језик у редован ВОР.

24 одговора

Скала 6. Сматрам да је потребно да током школовања постоји предмет који ће бити у вези са методиком усвајања другог језика у раном узрасту, како бих био/ла компетентнији/ја у раду са децом.

Оно што нас је за крај занимало од студената јесте због чега они сматрају да би интеграција енглеског језика у редован васпитно – образовни рад била корисна. Неки од њихових одговора представљени су у Табели 1.

Табела 1. Сматрам да је интеграција енглеског језика у редован ВОР корисна, јер...

Енглески језик постаје важан језик свакодневног живота.
Дете развија нову вештину и учи језик.
Олакшава учење енглеског језика касније у животу.
Енглески језик је све више присутан у свакодневном животу.
Деца све више користе енглески језик од раног узраста.
Деца у раном узрасту могу брже да усвоје језик и буду припремљена за школу.
Треба нам знање страног језика.

5. ПРОМЕНЕ У ПРАКСИ

Човек је социјално биће, које је стално у интеракцији са другим људима. Дете предшколског узраста је попут пластелина на чије обликовање, метафорички речено, велики утицај има окружење, како социјално тако и физичко. Дете матерњи језик најбоље учи и развија кроз однос са вршњацима и одраслима. Сходно томе, можемо посматрати и усвајање другог језика, јер детете по истом принципу усваја било који језик. Подстицајно и богато окружење омогућиће да дете поред матерњег усваја и страни језик, уколико се усвајање страног језика подстиче од стране одраслих особа. Дакле, уколико у предшколским установама подстичемо интегрисани развој говора и комуникације на матерњем језику, исто тако можемо подстаћи и усвајање другог језика интегрисано, не наметнуто, кроз игру, активности и слично. Стога је потребно, као и приликом развоја говора на матерњем језику да обратимо пажњу на сопствени говор и његову правилност, јер ће од тог зависити и правилност говора деце. Развоју говора и богаћењу речника нарочито доприноси дружење и провођење времена са децом старијег узраста, као и одраслим особама.

У почетној фази васпитач је први и једини модел са којима се предшколска деца сусрећу, међутим веома брзо он ће бити допуњен аутентичним материјалима, било да су то аудио или мултимедијални садржаји страног језика. У сваком случају, деца ће значајан временски период слушати васпитача док играју једноставне игре, певају песмице или слушају приче. Приликом увођења страног језика, на васпитачу је да одлучи колико ће од општег свакодневног језика (упутства, питања, похвале) бити на матерњем, а колико на страном језику, али је препоручљиво да се то време изложености деце страном језику постепено продужава.

Васпитач ствара опуштenu атмосферу за учење у којој се од деце не очекује да разумеју сваку реч, већ само глобално разумевање онога што слушају. Важно је да васпитач на различите начине подржава разумевање, служећи се одговарајућим визуелним, аудио и мултимедијалним средствима, мимиком и говором тела. Иако су васпитачу на располагању различити материјали за слушање које може да користи, ипак је васпитач незамењив извор страног језика у интеракцији у групи предшколске деце. Васпитач је користан говорник

страног језика и пружа ученицима неопходан ванјезички контекст важан за разумевање поруке. Док прича или чита причу, може је прекидати, проверавати разумевање деце, са њима комуницирати, укључивати их активно у причање приче, обезбеђујући им облике слушања којима смо изложени у свакодневном, стварном животу, подстичући машту, различите мисаоне процесе (расуђивање, закључивање, асоцијативно мишљење, увиђање узрочно послединих односа...), вештине социјално прихватљиве комуникације.

Деца раног узраста још нису научила да читају те је слушање основа за усвајање другог језика. Поред аудитивног, потребно им је обезбедити што више и визуелног учења, кроз мимику, гестикулацију, покрете и слике. Веома је важно да када говоримо, говоримо јасно и поновимо више пута, истичући кључне елементе. Уколико причамо причу по сликама не морамо да је прочитамо од почетка до краја само како је написано, већ можемо да почнемо како је написано, а потом питањима подстичемо децу да говоре и на тај начин причамо причу по сликама заједно са њима. Потребно је створити позитивну, али и мирну атмосферу током слушања, јер је њихова пажња и концентрација врло краткотрајна. Такође, понекад је потребно увести промену, створити атмосферу за учење уз покрет, звук и бучније окружење.

Што је дете млађе то су више потребне активности праћене покретом. На тај начин ћемо увидети да ли дете разуме оно што му се каже. Ово је изузетно занимљив начин учења посебно код деце млађег узраста. На овај начин они могу да проширују свој вокабулар, оријентацију у простору, бројање. На тај начин могу да уче једни од других, јер уколико нису разумели оно што је речено, уочиће како то раде друга деца и поновити, а затим када поновимо реч деца ће је повезати са одређеном активношћу или покретом и знати шта је речено. Када већ усвоје одерђени вокабулар можемо их пустити да сами буду инструктори и задају нове задатке, што ће унети елемент забаве, такмичарског духа и изазова. Поред ових активности то могу бити и активности попут „*Подигни руку када чујеш...*“, причање приче уз покрете, „*Слушај причу и нацртај*“, као и многе друге активности.

Потребно је да поред познавања широког опсега активности, које је могуће реализовати са децом различитог узраста, познајемо и одређене принципе којима треба да се водимо током упознавања деце са другим језиком:

1. *речи нису довољне* – усвајање речи треба да буде пропраћено покретима и чулима, потребно је користити мноштво предмета, фотографија, демонстрирати оно о чему причамо;
2. *игра речима* - потребно је пустити децу да причају, измишљати ритам, певати песме, причати приче, играти се речима, римовати их, пустити децу да експериментишу речима. Играње речима има ефекат како приликом усвајања матерњег језика, веома је природна фаза, тако и изузетно пожељна на почетку усвајања другог језика;
3. *рутине су значајне* – потребно је користити познате ситуације и активности, изнова читати приче, певати песме;
4. *подстицати сарадњу, не међусобно такмичење* – избегавати награђивање и похвале, нека соба буде одраз заједништва и сарадње, деца треба да се осете као део заједнице, груписати децу кад год је могуће, усмеравати их на сарадњу и тимски рад, подстицати рад у пару и у групи, али ипак имати у виду да се нека деца најбоље осећају када су сами те не форсирати код њих често овакав вид рада.

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Током израде стручно – истраживачког рада и истраживања дошли смо до закључка да постоји потреба за институционализацијом модела усвајања другог језика у предшколским установама. Налази истраживања су одговарали теоријским поставкама наведеним у уводном делу стручно истраживачког рада, а то је да процес усвајања другог језика, у овом случају енглеског, не би требало да представља изоловану ситуацију учења, већ би требало да представља део свакодневних активности које се спроводе у предшколској установи. Управо из тог разлога, најбоље би било да се не ангажују сарадници, нити наставници енглеског језика, већ искључиво васпитачи који већ реализују активности у својим групама, који су уједно и највише упознати са индивидулним карактеристикама сваког детета, стога на најадекватнији начин могу да имплементирају увођење Странаог језика у свакодневне активности.

У наставку истраживања приликом израде мастер рада, надовезали смо се на резултате добијене у Стручно-истраживачком раду и испитали смо ставове васпитача, који раде у предшколским установама. Видно се јавља отпор васпитача, а нарочито популације са више година стажа (преко 20) према овим активностима. Уочено је да отпор не долази услед недовољне мотивисаности, већ услед несигурности по питању сопствених компетенција да спроводе активности на енглеском језику, што нам потврђују резултати истраживања где је скоро половина испитаних васпитача одговорила да уопште није компетентна за увођење енглеског језика у редован васпитно – образовни рад. Време када је било предвиђено за активно коришћење Енглеског језика било је давно, а и ту је чињеница да током школовања нису имали наставу Енглеског језика. Они који су имали на студијама предмет у вези Енглеског језика су, највероватније, васпитачи са мање година радног стажа и животних година. Оно што је изненађујуће у истраживању јесте да је скоро изједначен број оних који сматрају да им уопште није потребно додатно образовање и оних који сматрају да им је у потпуности потребно додатно образовање у области енглеског језика. Вапитачи иако свесни све већег значаја енглеског језика за свакодневни живот и општу културу, ипак сматрају да увођење енглеског језика од стране васпитача уопште није потребно, мада скоро исти број

њих истиче да су акредитоване обуке најадекватнији начин за јачање и развијање њихових компетенција.

У том смислу, неопходно је развијати компетенције васпитача за спровођење ових активности, планирањем и присуствовањем обукама, онлајн курсевима, међусобној размени информација и корисних искустава. Од изузетног значаја била би и сарадња међу васпитачима унутар установа, у циљу грађења културе установе која подржава имплементацију енглеског језика у редован васпитно – образовни рад, као и јачање и оснаживање васпитача да прихвате имплементацију без непотребног отпора. Свакако да је потребно да се оствари међусобна сарадња васпитача у планирању и реализацији увођења енглеског језика, али исто тако и у оснаживању компетенција васпитача у области развијања језичких вештина и богаћењу вокабулара. Такође, рад увек може да се организује тако да у групи ради један васпитач чије су компетенције у овој области јаче, самим тим он ће бити подршка колеги/колегици која поседује слабије знање у овој области, а деци неће бити ускраћено упознавање почетних појмова из енглеског језика. Постоји мноштво начина којима би се допринело јачању колектива и стварању другачије културе установе, само их је потребно даље истражити и пронаћи најбољу алтернативу у складу са индивидуалним карактеристикама колектива.

Приликом израде овог рада нисмо могли а да се не осврнемо и на начин имплементирања садржаја и активности Енглеског језика у Високим школама за васпитаче, које су углавном усмерене на проверу језичког знања, а не језичких вештина и које не прате савремене концепције, иако се комуникација на другом језику сматра једном од кључних образовних компетенција за целоживотно учење у предшколском васпитању и образовању. Она је значајна и стога што се на тај начин развија свест и знање о различитим културама, као и о функцији језика у комуникацији међу људима и културама. Сматрамо да је можда потребно размотрити мењање курикулума у вискошколским установама. Промена би требало да иде у правцу јачања компетенција будућих васпитача у области фонетике и правилног изговора, а не да се ради на развијању целокупног знања енглеског језика. Да би се овај циљ успешно остварио, усвајање другог језика мора бити ситуационо, тако што је страни језик уткан у свакодневне ситуације и активности кроз које га дете упознаје и пре свега смислено

употребљава, а не кроз издвојено подучавање посебно обликованим методичким поступцима. Ово мишљење потврдили су и испитани студенти током истраживања, који се слажу да је током школовања потребно да постоји предмет који би био у вези са методиком усвајања другог језика у раном узрасту. Због чега је то тако? Управо због тога што су ти студенти млади људи, који живе у савременом свету, свакодневно су му изложени и схватају колики је значај усвајања Енглеског језика у раном узрасту, што ће своје бенефите показати касније током школовања, лакшег учења и усвајања Енглеског језика. Наредна истраживања која би помогла у јаснијем расветљавању овог проблема и проналажењу адекватних решења и одговора, захтевала би већи број испитаника, као и дужи временски период током кога би се пратили ефекти уведених промена. У сваком случају, сматрамо да спроведено истраживање отвара могућност другачијег сагледавања спровођења активности на другом језику у оквиру предшколске установе у складу са новим програмом, као и могућа разматрања промене садржаја предмета Енглески језик у Високом школама за васпитаче и увођење активности које би будуће васпитаче оспособиле за имплементацију активности на страном језику у свакодневним животно-практичним ситуацијама у предшколској установи.

7. ЛИТЕРАТУРА

Бакер, С. (2001). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. 3th edition*. Преузето 16. априла 2024. са <https://criancabilingue.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/09/colin-baker-foundations-of-bilingual-education-and-bilingualism-bilingual-education-and-bilingualism-27-2001.pdf>

Бренеселовић Павловић, Д. и Крњаја, Ж. (2017). *Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања*. Београд: ИПА, Филозофски факултет

Јеремић, Ј. (2021). *Модел подстицања усвајања страног језика код предшколске деце*. DOI:[10.53406/kd.v9i1.4](https://doi.org/10.53406/kd.v9i1.4)

Каменов, Е. (1997). *Методика II: Методичка упутства за Модел Б Основа програма предшколског васпитања и образовања деце од три до седам година*. Нови Сад: Одсек за педагогију Филозофског факултета, Републичка заједница виших школа за образовање васпитача.

Кеман, Н. (2024). *Institutionalization / Definition, Sociology, & Theories / Britannica*. Преузето 5. јануар 2024. са <https://www.britannica.com/topic/brokerage>

Основе програма предшколског образовања и васпитања (2018): Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Преузето 5. јануара 2024. са <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/09/OSNOVE-PROGRAMA-.pdf>

Правилник о ближним условима за остваривање различитих облика и програма васпитно-образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа "Службени гласник РС", број 80 од 13. августа 2021. Преузето 15. априла 2024. са <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2021/80/2>

Пртљага, Ј. (2018). *Интегративни приступ поучавању и учењу страног језика и интегрисано учење садржаја и језика на раном узрасту*. Преузето 15. априла 2024. са <https://vaspitacice.rs/wp-content/uploads/2018/10/Paper-Jelena-Prtljaga.pdf>

Радић Бојанић, Б. (2020) *Total Physical Response: Theoretical Frameworks and General Principles*. Преузето 10. април 2024. са <https://pdfroom.com/books/teaching-english-to-children-longman-keys-to-language-teaching/bXgPX8JQgev>

Стурза Милић, Н., Ђорђевић, И. и Келемен Милојевић, Ј. (2022). *Уводни теоријски импулси: Интегрисани приступ развоју и учењу деце као основа иновативних решења у оквиру јединственог образовног модела*. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” преузето 17. априла 2024. са <https://vaspitacice.rs/wp-content/uploads/2022/04/FUN-ED-TEORIJSKI-OKVIR.pdf>

Scott, W. A. and Ytreberg, L. H. (1990) *Teaching English to Children*. Преузето 12. априла 2024. са <https://pdfroom.com/books/teaching-english-to-children-longman-keys-to-language-teaching/bXgPX8JQgev>

Uysal, N. D. and Yavuz, F. (2015). *Teaching English to Very Young Learners*. DOI:[10.1016/j.sbspro.2015.07.042](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.042)

Hymes, D. (1972). *On Communicative Competence*. In J. B. Pride, & A. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics: Selected Readings*. Harmondsworth: Penguin. Преузето 15. априла 2024. са https://nimshav.github.io/EthnoComm-Repository/EOC_Library/Hymes%20-%201972%20-%20On%20Communicative%20Competence.pdf

Цвијетић, М. (2009). Зборник радова. У: Миленковић, С. (уред.) (2009). *Настава енглеског језика у раном узрасту* (стр. 15-20). Сремска Митровица: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Чордашић, М. (1959). *Припремање детета за полазак у школу*. Београд: Издавачко друштво „Рад“

ПРИЛОЗИ

Прилог 1. Упитник: Компетенције васпитача у области Енглеског језика

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА У ОБЛАСТИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Поштовани Васпитачи,
пред Вама је краћи упитник, који за циљ има прикупљање података о пословној процени стечене компетенција у области учења језика на раном узрасту.
Подаци прикупљени на овај начин користиће се само и искључиво у сврху реализације масовног рада. Својим искреним одговорима допринећете осмишљавању могућих модела индивидуализације, односно интеграције енглеског језика на раном узрасту у редован васпитачко - образовни рад.

Унапред Вам се захваљујемо!

***НАПОМЕНА:** упитник попуњавају само васпитачи који раде са децом узраста од 3 до 6 година.

sasak.moj@gmail.com [Промени налог](#)

 Није дељено

[Следеће](#)

[Обриши упитник](#)

ОПШТИ ПОДАЦИ

ПОЛ *

- мушки
 женски

ГОДИНЕ РАДНОГ СТАЖА *

- 0 - 2 године
 3 - 10 година
 11 - 25 година
 26 - 35 година
 више од 35 година

Средина у којој сам васпитавао је... *

- сеоска
- градска

Степен образовања *

- виша школа
- висока школа
- мастер студије

ПИТАЊА

1. Да ли сте током студија имали предмет који је био у вези са енглеским језиком? *

- Да
- Не

2. Да ли је најпредмет био у вези са Вашим основним знањем из енглеског језика или у вези методике учења језика на раном узрасту? *

Ваш одговор

3. У којој мери се слажете са шврћном:

*

Смашрам да сам компетеншан/на да уведем енглески језик у свој редован васишћно - образовни рад.

1 2 3 4 5

не слажем се уошше слажем се у
шошћуносши

4. У којој мери се слажете са шврћном:

*

Смашрам да ми је шошћребно догашћно образовање у обласши методике усвајања друој језика на раном узрасшу.

1 2 3 4 5

не слажем се уошшће слажем се у
шошћуносши

5. У којој мери се слажете са шврћном:

*

Смашрам да би акредитшване обуке из ове обласши биле најадекватшније за развијање и јачање компетеншја васишћача.

1 2 3 4 5

не слажем се уошшће слажем се у
шошћуносши

6. У којој мери се слажете са шврћном:

*

Смашрам да је увођење енглеској језика у редован ВОР од сшране васишћача значајно и шожељно.

1 2 3 4 5

не слажем се уошшће слажем се у
шошћуносши

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК НА ВИСОКИМ ШКОЛАМА из уџла сџуденаџа

Пошџоване колеџе сџуденџи,

Ѓред Вама је караџак уџиџник у вези са Вашим сџавовима ѓо ѓиџању Енџлескоџ језика и њеџовоџ ѓоложаја на Високим школама.

Сви одџовори добиџени ѓуџем овоџ уџиџника корисџиће се једино и искључиво у сврху реализације масџер рада. Вашим искреним одџоворима доџриносиџте сџознавању реалне слике о џеми уџиџника, који ће биџи гео масџер рада „Модели инсџиџуализације енџлескоџ језика у ѓредшколскоџ усџанови“.

Унаѓред Вам се захваљујемо на Вашем извојеном времену!

ОПШТИ ПОДАЦИ

ПОЛ *

- мушки
- женски

Сџеџен сџудија *

- основне сџруковне сџудије
- масџер сџруковне сџудије

Година сџудија *

- I година - основних сџуковних сџудија
- II година - основних сџуковних сџудија
- III година - основних сџуковних сџудија
- I година - масџер сџруковних сџудија
- II година - масџер сџуковних сџудија

ПИТАЊА

1. Да ли њоком својих студија имате/сте имали/ћете имати предмет који је у вези са усвајањем енглеског језика на раном узрасу? *

- Да
- Не

2. Да ли је тај предмет у вези са Вашим познавањем енглеског језика или у вези са присућом деци у усвајању енглеског језика на раном узрасу? *

Ваш одговор _____

3. Да ли се сјомиње начин интеграције енглеског језика у редован васићно - образовни рад? *

- Да, професори сјомињу моћће начин увођења енглеског језика у редован васићно - образовни рад.
- Не, не сјомиње се начин интеграције и рада са децом на раном узрасу у обласи енглеског језика.
- Остало: _____

4. У којој мери се слажете са наведеном тврдњом: *

Сматрам да имам довољно знања и вешћина да сућра када будем радио/ла у ПУ моју да интегришем енглески језик у редован ВОР.

1 2 3 4 5

не слажем се уошће

слажем се у ошћуносћи

5. У којој мери се слажете са наведеном тврдњом: *

Сматрам да је потребно да током школовања постоји предмет који ће бити у вези са методиком усвајања другог језика на раном узрасту, како бих била компетентнија у раду са децом.

	1	2	3	4	5	
не слажем се уопште	☐	☐	☐	☐	☐	слажем се у потпуности

6. Уколико се слажете за заоченом реченицом довршите је, иако што ћете уписати разлоге:

Сматрам да је интеграција енглеског језика у редован ВОР корисна, јер...

Ваш одговор _____